

-vervolg van blad 187 e1

Even als het op eene lange reis niet ongepast is stil te staan, den afgelegden weg te overdenken en te beramen hoe den volgenden af te leggen, zoo ook moet de honderdjarige, de vereeuwde (niet de vereeuwigde) stilstaan, om te overdenken, wat is geschied en beramen wat geschieden moet en kan. Ik spreek niet over lief en leed in zedelijken zin, dat zeker in ruime mate in de kolonie ondervonden is. Ik spreek alléén over materiële welvaart.

Wat is er in die honderd jaar niet daargesteld, in de Haler- en Witter moerassen, zoo als Drost en Gedeputeerden zich uitdrukten, toen zij het peterschap aanvaardden over "het eerstgeboren kind dier moerassen Paludana Halensis Evers (later gehuwd aan Drenth)."

Waar zijn de talrijke meeren dier moerassen, waar de Dollert, waar de Slokkert, waar zooveel ontoegankelijke woestenijen?

De voorstander van ontwikkeling en welvaart kan zijn oogen niet verzadigen aan de schoone dreven, die daarvoor in de plaats zijn gekomen.

Naar de volkstelling voor de verkiezing van 1795 bedroeg de bevolking van Kloosterveen 455, van Hijkersmilde 515, van Hoogersmilde 351, te zamen 1321. En op 31 Dec. 1870 was de bevolking reeds 2939 m. en 2859 vr., te zamen 5798!

Maar hoe oneindig veel blijft nog voor de honderdjarige te doen over.

Ik moet bekennen: ze verkeert thans in een staat van overgang, in een staat van afmatting.

De honderdjarige is niet vooruitgegaan naar de mate van hare jongere zusters, de Dedemsvaart en het Stadskanaal.

Ze bezit echter alle elementen van diezelfde welvaart.

Ze zal ook - hiervan ben ik zeker - binnen korteren of langeren tijd diezelfde en nog grooter welvaart bereiken.

En reeds wanneer in de volgende honderd jaar zooveel gedaan wordt als nu tot stand kwam, welk eene toekomst is er dan?

Maar wat moet geschieden?

1°. In de eerste plaats hangt het af van de kracht en de energie der bewoners.

De gemeente gaat in zoo ver rustiger honderd jaar tegemoet, nu ze aan het doodende stelsel van bescherming en voogdijschap der Landschap dor het verloop der tijden is ontworsteld en met alle andere vrije gemeenten gelijk staat.

Hoe meer kracht de individuen in hunne bestaan en ontwikkelingsmiddelen aan den dag leggen, hoe meer de gemeente hare mededingsters op zijde, ja voorbijstreven zal.

2°. De Smilde legge zich meer toe op dien meer naauwkeurigen en meer verstandigen landbouw, die andere veenkoloniën zooveel voordeel en naam geeft, zooals daarvan thans reeds voorbeelden gegeven worden; - meer aardappelverbouw wordt dan mogelijk.

3°. Men vatte meer aan de boschcultuur, zooals daarvan in 't Hollandscheveld, te Nieuweroord en het Hoogeveen zulke goede voorbeelden gegeven worden en zoo als men thans reeds begint.

Bij het afnemen van het veen zijn de beide laatste punten van groot gewigt.

De overgang van veen- tot landbouwkolonie heeft zijne eigenaardige moeilijkheden, vereischt tijd.

Men is op den gang.

Of ik ze fabrieken toewensch weet ik niet, want de teleurstelling en afmatting die plaats hebben in eene gemeente bij teruggang van eene alleenstaande fabriek zijn dikwijls pijnlijker dan de tijdelijke welvaart. Zeker wensch ik ze fabrieken toe, wanneer de Smilde daar niet op gaat leunen, zoo als vroeger op de landschap.

Zeer zeker wens ik ze debiet aan aardappel fabrieken toe.

Nog drie zaken kunnen op de welvaart van Smilde grooten invloed uitoefenen.

1°. Wanneer de Hoofdvaart werd eene flinke scheepvaart, eene flinke communicatie tusschen Groningen en de Zuiderzee, waartoe ik zou wenschen dat de geheele vaart van af Groningen tot de Zuiderzee in handen en bestuur van het Rijk was en dat dan alles uit eene en dezelfde ruimere hand werd bestuurd.

Smilde en Assen kunnen dan worden wat Hoogezand en Sappemeer nu zijn, hetgeen nu door de tarieven en meer omstandigheden wordt verhinderd.

2°. De middeneeuwsche dam van Appelscha moet worden opgeruimd.

Er ontstaat dan een nieuwe turfmarkt, nieuwe doorstraling, nieuwe elementen van verkeer en welvaart over en weder.

-vervolg op blad 1871f1